

TÁRSADALMI SZEMLE.

Junius hó 8-án ő Felsége 40 éves koronázási jubileumát ünnepelte az ország, az egész politikai magyar nemzet vallás- és nyelvkülönbség nélkül. Őszinte öröm tölti el minden alattvaló szívét, hogy I. Ferencz József e nagy napot testi-lelki épségben érte el és milliók fohásza tör az ég felé, hogy uralkodása még hosszú évekig tartson. Mert dicsőségesen uralkodó királyunk a népszabadság fejedelme. A magyar zsidóság, ez a leggyengébb és legostromoltabb népelem, az Ő uralkodása alatt érte el az emanczipációt és a reczepciót: a magyar király és a magyar nemzet jog- és igazságérzetének örökké fénylő két nagy ténye. A kettős birodalmat sok nép és felekezet lakja, nem egyszer a bellum omnium contra omnes jelenségei mutatkoztak, a zsidó minoritás politikai és társadalmi állása vehemens ostrom alá került. Hálásan konstatáljuk ez emlékezetes napon, hogy dicsőséges királyunk mindenha összes népeinek jószágos atyja volt és a gyengéket is szívébe zárta. Aranyozza be élte estéjét népeinek békés együttélése és a felekezetek igaz vallásos testvéri szeretete, hogy kettős értelemben váljon valóra a prófétai ige: Egy atyánk van mindnyájunknak.

*

Utolsó számunkban közöltük az Országos Iroda és az Országos Izraelita Tanító-egyesület beadványait a felekezeti tanítók fizetésrendezéséről szóló törvényjavaslat 15-ik §-a ellen. Ennek a paragrafusnak utolsó pontja *Putnoky Mór* országgyűlési képviselő elfogadott módosítványa folytán így fog hangzani:

»Amennyiben az illető iskola tanköteleseinek összes száma 30-on alul maradna, a vallás- és közoktatásügyi miniszter csak kivételes esetekben engedélyezhet államsegélyt. De olyan iskolától, amely eddig is élvezett államsegélyt, vagy amely az illető községben az egyedüli magyar tannyelvű iskola, amennyiben a jelen törvény követelményeinek megfelel, a segély e czímen meg nem tagadható. Üresedésben levő tanítói állásokra vonatkozólag az államsegély a jelen szakasz második bekezdésének a), c), d) pontjaiban foglaltak megállapítása alapján a vallás- és közoktatásügyi

miniszter által kilátásba helyezhető, de csakis a *b)* pontban foglalt feltételek beigazolása után lesz kiutalványozható.«

Ezen módosítás a zsidó kis iskolák túlnyomó többségét megmenti a pusztulástól. Gróf Apponyi vallás- és közoktatásügyi miniszter után, ki a módosítást eszközölte, Sándor Pál, Leitner Adolf, Bakonyi Samu, Nagy Sándor, Vázsonyi Vilmos és Visontai Samu országgyűlési képviselőket külön köszönet illeti a kedvező eredményért, melynek eléréseért nagy buzgalmat tanúsítottak. A hivatolt törvényjavaslat a korpótlékok emelése és a lakbér rendezése által a zsidó tanítók sorsát általában kedvezőbbé tette.

*

A »Dropsie College«, melyről már hírt adtunk, a megvalósulás stádiumába lépett. A »charter«-t már megkapta és a »Board of Governor« közül az első évben a következők lesznek a tisztviselők: Elnök Mayer Sulzberger, titkár Cyrus Adler dr., pénztárnok William B. Hackenburg. Az új intézet czíme a következő lesz: *The Dropsie College for Hebrew and Cognate Learning*. A tanítás anyagát a héber és rokon nyelvek és ezek irodalma, a rabbinikus irodalom és időről időre egyéb e körbe vágó tudományok fogják képezni. Az intézet székhelye Philadelphia lesz. A már említetteken kívül a kormányzókhoz tartoznak még: Oscar S. Straus kereskedelemügyi miniszter, Newyork, és Harry Friedenwald, Baltimore. A kormányzók száma szaporítható, de 21-nél több nem lehet. Az alapot *Dropsie Mózes A.* hagyatéka alkotja, amely 800.000 dollárba becsülszik. Remélik, hogy az alaptőke adakozások, legatumok és egyebek által növekedni fog, de az évi jövedelem egynegyed millió dollárnál nagyobb nem lehet. A fakultáson legalább hat tanárt kell alkalmazni. Az előadandó tárgyak a következők: A héber biblia és fordításai, különösen az aram és görög; bibliatörténet és bibliai régiségek; a rabbinikus irodalom, ideértve a két talmudot és a midrasműveket; a héber rokon nyelvei és ezek irodalma; sémi palaeographia és az egyiptomi nyelv és irodalom; nevelés-tan, tekintettel az idevágó zsidó irodalomra; bibliográfia, kulturtörténet; zsidó történet (régie és új) és zsidó irodalom-történet. Ez az új fakultás tanulmányi rendjének vázlata,

amely a főcél — a héber irodalom ismeretének terjesztése — érdekében szükség szerint kibővíthető.

Szép terv, amely nemcsak megvalósul, hanem az amerikai lelkesedés mellett a tudományokért egyre bővülni fog. A vén Európában is van még érdeklődés a rabbinikus irodalom iránt, de ez, sajnos, nem párosul modern eszmékkal, legalább hazánkban és kapcsolt részeiben nem. Az egyik »talmudi« folyóirat pl. legutóbb kétszer is arról értekezett, hogy a mesterséges fog peszach előtt kaserolandó-e? A chómecz-gyomrok szintén csak ezt a tudományt veszik be és a modern tudomány szolgáltatta módszer és szempontok tréfe-pószel számba mennek. Rebus sic stantibus az űr az általános és a zsidó disciplinák között egyre szélesbedik, más szóval a zsidó tudomány elmarad a fejlődéstől. Reméljük, hogy az új-világ reparálja az ó-világ mulasztásait és megmenti az ősi zsidó tudás becsületét.

*

Maholnap egy éve lesz, hogy a Jewish Territorial Organization ügyét szóvá tettük, sokféle szempontból megvilágítottuk és odakonkludáltunk, hogy ezt a nagyjelentőségű eszmét a magyar zsidóságnak is méltányolni és erejéhez képest megvalósulását előmozdítani kell. Az eszme tényleg kiváló oldalról helyeslésre talált és a közönség szélesebb köreiben minden egyenes propagálás nélkül hiveket hódított. Az ügy aktualitására az orosz események után a legujabb román üldözések emlékeztették az embereket. A gyűlölet mérgével napról-napra inficziált népek kebelében a zsidók helyzete egyre súlyosabb lesz és nemcsak az emberbaráti és hittestvéri szeretet, hanem az előrelátás hiányára vallana, ha a zsidó területális eszme fel nem karoltatnék. És tényleg azt látjuk, hogy a világ mindazon országaiban, hol zsidók laknak, JTO egyletek alakulnak. Nem hihetjük, hogy az eszme gyakorlatlan volta mellett éppen az angol-amerikai zsidóságnál találna a legtöbb pártfogóra. A territorium szükséges lévén, bizonyos, hogy meg is lesz található. A vasszükség a kivitel módjára is rávezet majd. Mi tehát erősen bizunk abban, hogy a nyár elmúltával hivatott vezéreink a magyar közönséget is sorakoztatni fogják az JTO zászlója köré, hogy az üldözött zsidók

általára tervezett igazi modern megoldásából kivegye a maga részét. A magyar zsidóság kint nagy rokonszenvennek és tekintélynek örvend és ugyanezért állásfoglalása felette nagy erkölcsi hatással járna, míg félreállása félreértésre adna alkalmat. Ennek az esetnek nem szabad beállani.

*

Tisztünk lévén a felekezeti jelenségekre figyelni, két ízben emlékeztünk meg sine ira et studio a bócher-kérdésről és kifejezést adtunk azon nézetünknek, hogy ez a súlyos probléma pénzzel meg nem oldható. A főkérdést, hogy a bócher a tanuló évek letelte után mikép helyezkedjék el a modern társadalmi rendszerben, a mozgalom vezetői fel sem vetették. Ez a punctum saliens és a zsidóságot sociális szempontból érdekli. Bizonyára rá fognak még bukkanni erre a pontra is, amint rájöttek már is egy másikra, t. i. arra, hogy nem minden rabbi alkalmas tanulók »nevelésére«. Ezt olvassuk a »Nité Bachurim« egy külön számában. Nem érdektelen, hogy ezt a kérdést a pozsonyi jesiva egy növendéke fejtegeti és odakonkludál, hogy a jesiva feje ne legyen rabbi, hanem pedagógiai képességekkel megáldott — hogy is mondjuk — tanár, ki ezen minőségében fizettessék. Erre az eredményre a jesiva kritikája közben jut, melyet nem reprodukálunk. A bócher-kérdés természetszerűen jesiva-kérdéssé alakult át és a mozgalom megindítóit maguk sem tudják, hogy hova fog kilyukadni. Komoly kérdés.